

■ Прэм'ера рубрыкі: вуліцай Героя

АПОШНІ БОЙ МАЁРА РАМАШКІ

М.В. Рамашка.

У ім ён знішчыў 200 ворагаў і загінуў сам

Капыльская зямля дала нашай краіне 11 Герояў Савецкага Саюза. Такой колькасці адважных сыноў Айчыны няма ні ў адным раёне Беларусі. Імем Мікалая Васільевіча Рамашкі ў Капылі названа вуліца. Тут няма адміністрацыйных будынкаў, офісаў. Толькі аднапавярховыя прыватныя дамы. Вакол цішыня: ні машын, ні людзей. І асабліва гулка раздаюцца ў гэтай цішыні галасы дзяцей, што ідуць мне насустрач.

НІ КРОКУ НАЗАД

— Ці ведаеце, у гонар каго названа ваша вуліца? — цікаўлюся ў школьнікаў.

— А як жа, — адказваюць наперабой. — У гонар Героя Савецкага Саюза Мікалая Васільевіча Рамашкі. Нам пра яго раскажваюць настаўнікі, а ў пазамінулым годзе споўнілася 100 гадоў з дня яго нараджэння. І ў нашай гімназіі ладзілі з гэтай нагоды літаратурна-музычную кампазіцыю.

— На будынку гімназіі ўсталявана мемарыяльная дошка Мікалаю Васільевічу Рамашку, бо калісьці ён тут вучыўся. Ідзіце з намі, мы вам пакажам, тут недалёка — на суседняй вуліцы, — запрашаюць мае дасведчаныя суразмоўцы.

У гімназіі №1 ёсць і невялікі музей славагата земляка.

— Мы б хацелі, каб наша ўстанова насіла імя Мікалая Рамашкі, — гаворыць намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце Наталля Лятчэня. — Але для гэтага неабходна сабраць цэлы пакет дакументаў, працягваюць пошукавую работу. Такой магчымасці ў нас няма, паколькі даўно пайшлі з жыцця сведкі тых падзей, людзі, якія ведалі Мікалая Васільевіча асабіста.

Нарадзіўся Мікалай Рамашка ў 1913 годзе ў вёсцы Дусаеўшчына Капыльскага сельсавета. У 1932-м скончыў 7 класаў Капыльскай сярэдняй школы (цяпер гімназія №1). Працаваў падлікоўцам на ферме, паляводам, загадчыкам сельсавета клуба. У 1935-м яго прызначылі на тэрміновую службу. Менавіта тут ён зарэкамендаваў сябе як дысцыплінаваны чырвонаар-

Юныя следпаты школы №1 г. Капыль на магіле Мікалая Рамашкі ў Магілёве, 1984 год.

Я ГАНАРЫЛАСЯ БРАТАМ

Ганна Арлоўская шмат гадоў працавала намеснікам дырэктара сярэдняй школы па выхаваўчай рабоце №1 Капыля. Адначасова з юнымі следпатамі вяла пошукавую работу, збірала матэрыял пра земляка-героя. Дзякуючы Ганне Іосіфаўне стала вядома, што першапачаткова афіцэр-камуніст быў пахаваны ў брацкай магіле ў вёсцы Нясяты Клічаўскага

пазней стаў кадравым палітработнікам. Быў сціплым, з павагай ставіўся да людзей. Аднавяскаўцы таксама паважалі Мікалая за яго дапытлівы розум, не па ўзросце жыццёвую разважлівасць. Я была намнога маладзейшая за брата, вельмі любіла яго і ганарылася ім. Мы з мамай радаваліся, што служба ў Колі ідзе паспяхова. Радаваліся і таму, што яго дзіцячая мара ажыццявілася, што ён канчаткова вырашыў стаць ваенным, вучыцца ў школе малодшых камандзіраў, што ў арміі яго

немецкімі вёскі, не павыбіваныя вокны ў цудам ацалелай школе, то цяжка было б падумаць, што зусім побач фронт (акопы, бліндажы, дзоты, дрот, і гэтыя немцы, іх паганяны морды, пахабныя паводзіны). Цемра, гвалт і здэкі з мірных жыхароў нашай Радзімы.

Ну нічога. Яны пруща на поўдзень, але хутка настане час, калі пабягуць з поўдня на захад, з паўночнага захаду і поўначы, ды пабягуць без супыну. Калі цяпер іх б'юць тысячамі, як мух, то хутка мы будзем біць іх дзясяткамі тысяч,

і калі буду ісці ў бой, каб яны, як талісман, натхнялі мяне на подзвіг і прыводзілі да перамогі над ворагам» (24.11.1942).

«Добры дзень, дарагая Ніна. Сёння ўсё яшчэ знаходжуся ў Маскве. Ты, мабыць, на мяне ўжо сварышся: на фронце з кожным днём разгортваюцца ўсё больш цікавыя падзеі, а я сяджу ў Маскве. Мне таксама гэта не падабаецца. Мне хочацца як найхутчэй на фронт, біць немцаў. Праўда, Пурыйгін і Еўдакімаў кажучы, што я маю поўнае права пажыць у сталіцы пасля 18 месяцаў бесперапыннага знаходжання на фронце. Мне здаецца, што неўзабаве атрымаю прызначэнне.

Глядзёў спектакль «На дне» і канцэрт майстроў беларускага мастацтва. На фільм «Чакай мяне» чытаў толькі рэцэнзію; пабачу яго, відаць, не хутка, а вось верш « Чакай мяне», які ты даслала, прачытаў» (28.01.1944).

У 1984 годзе Ніне Пятроўне даслаў пісьмо член Саюза журналістаў СССР, падпалкоўнік у адстаўцы Міхаіл Фядотавіч Арцёменка. Ён паведаміў, што напісаў нарыс «Да апошняга патрона», у якім раскажаў пра подзвіг Мікалая Васільевіча Рамашкі. Нарыс падрыхтаваны па матэрыялах, што захоўваюцца ў Цэнтральным архіве Савецкай Арміі ў Падольску. «У нарысе могуць быць недакладнасці, прашу вас і блізкіх уважліва прачытаць яго і ўнесці змены і дапаўненні, якія лічыце патрэбнымі», — прасіў журналіст. А заадно цікавіўся, ці ёсць у Мікалая Васільевіча дзеці.

У Капылі не ведаюць, дзе згубіліся сляды жонкі Героя. Але дакладна ведаюць, што дзецьмі сужэнцы не паспелі абзавесціся. І вось нядаўна на вочы выпадкова трапіў нумар «Варшаўскага кур'ера» за сакавік 2003 года, дзе зацікавіла публікацыя пад рубрыкай «Расіяне ў Польшчы». Цытую: «Вольга ад'яздала паступля чарнобыльскай аварыі асэнсавана. Пакідала горад, у якім яе прозвішча было вядома ўсім, таму што імя яе айчыма, Героя Савецкага Саюза Рамашкі М.В. у Магілёве названа вуліца і школа. Там устаноўлены яму помнік і сабраны дакументы ў краязнаўчым музеі. Яна забрала з сабой 5-гадовага сына і ўспаміны пра блізкага чалавека, што загінуў пры абароне чыгуначнага моста цераз раку Бярэзіна».

Вольга Рамашка (дачка Ніны ад першага шлюбу) нарадзілася ў Магілёве. Закончыла тэарэтыка-кампазітарскае аддзяленне Астраханскай дзяржаўнай кансерваторыі. Да прыезду ў Польшчу выкладала тэорыю і фартэп'яна ў Магілёўскім вучылішчы культуры, давала канцэрты. З 1990 года жыве ў Варшаве. Як прызнаецца, пачынала жыццё на новым месцы «пад крылом сваёй мамы».

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ

Сустрэча з сястрой Мікалая Рамашкі — Ганнай (другая злева) летам 1984 года.

раёна Магілёўскай вобласці, а затым яго астанкі перанесены ў брацкую магілу на вайсковых могілках Магілёва.

У 1984 годзе вучні разам са сваёй настаўніцай пабывалі на месцах гібелі і пахавання Мікалая Рамашкі, сустрэліся з яго сястрой, якая на той час жыла ў Асіповічах.

Былая вучаніца школы, а цяпер настаўніца нямецкай мовы Таццяна Марукіна добра памятае тыя падзеі 30-гадовай даўніны:

— Спачатку мы перапісваліся з Ганнай Васільеўнай. Затым дамовіліся пра сустрэчу. Яна нас вельмі чакала, пачаставала смачнымі пельменямі ўласнага прыгатавання. Паказала фотаздымкі з сямейнага альбома, раскажала пра цяжкае дзяцінства. Мы запісалі яе ўспаміны:

— Жылі мы ў вёсцы Дусаеўшчына ў старым доме з глінянай падлогай. Нягледзячы на тое, што школы ў вёсцы не было, Коля рэгулярна хадзіў на ўрокі ў Капыль. Вучыўся на 4 і 5, рос клапатлівым, працалюбівым, закончыў 7 класаў. Працаваў загадчыкам клуба. Праз некаторы час пайшоў на службу ў Савецкую Армію,

паважваюць, і ён выбраны камсортам дывізіёна.

Маці гадала дзяцей адна: бацьку забілі белагвардзейцы ў 1922 годзе па дарозе ў Нясяж. Кажучы, Мікалай рана пабраўся шлюбам. У музеі захаваліся копіі фотаздымкаў з подпісам «на памяць Ніне». А вось яны разам з Нінай Пятроўнай на адпачынку ў Крыме ў маі 1941 года. Шчаслівыя, маладыя, нават і не ўяўляюць, што праз месяц іх назаўсёды разлучыць вайна.

А потым былі пісьмы каханай Ніне. У іх і пяшчота да спадарожніцы жыцця, і непакой за яе, і ўдзячнасць ёй, і нянавісць да чужынцаў.

КАХАННЕ САГРАВАЛА Ў НЕПАГАДЗЬ

«Сёння ўвесь дзень лье дождж, гэты надакучлівы спадарожнік жыцця Ленінградскай вобласці. Учора хадзіў у чарніцы і ўвесь вымак. Але чарніц тут шмат.

З-за дажджлівага надвор'я наступіла абсалютная цішыня. Калі б не папалішча спаленая

каб ніводная погань нямецкая не змагла дайсці да свайго логава» (25.07.1942).

«Я вельмі рады, што маё пісьмо прыйшло да цябе ў дзень Вялікага Кастрычніка, што яно прынесла табе радасць. Ты пытаешся, што мне патрэбна. Я скажу: «Мне трэба, каб ты гэтую зіму магла правесці ў добрых умовах, каб у цябе былі зімовы абутак і адзенне, каб ты ніколі не забывала, што тут дзесьці далёка-далёка з немцамі змагаецца твая сябар, які хоча хутчэй разбіць ненавіснага ворага і вярнуцца да цябе, мая дарагая. Каб вясна была не толькі вясной кветак і зеляніны, а і вясной перамогі, вясной нашай сустрэчы.

А што тычыцца матэрыяльных патрэб, то я забяспечаны ўсім, за што дзякуй Радзіме, якая так любоўна клапаціцца пра нас, я абаронцаў.

Ведаю, хвалюешся, што б мне прыслаць: пальчаткі ці шкарпэткі. Я буду сардэчна табе ўдзячны. І не столькі за рэчы, колькі за тваё каханне і клопат. Я іх буду берагчы як самыя дарагія прадметы, надзяваючы буду толькі ў самыя моцныя маразы, каб тваё каханне саграла і ў непагадзь,